

Вона розповідає не людські історії – вона розповідає життя

Ярослав ГОЛОБОРОДЬКО,
доктор філологічних наук,
професор

Еліс Манро вважали реальною претенденткою на літературного Нобеля далеко не один рік. Іще на початку XXI століття про неї говорили, як про чи не найвідомішу канадську письменницю, творчість котрої цілком заслуговує на цю премію. Вона широковідома в англослов'янському культурному просторі, передусім у Північній Америці. Проте українською мовою на момент присудження їй Нобелівської премії 2013 року жоден її текст не був перекладений. Художнє уявлення про неї дають хіба що окремі переклади російською. Творчий формат Еліс Манро – коротка проза, точніше – оповідання й новели, що надійно закріпили за нею у світі статус сучасного класика.

Еліс Манро

Ключовими персонажами творів Еліс Манро нерідко стають жінки. Вона передає фізіологію ества і внутрішній побут жіночої натури. Жінка в її оповіданнях майже завжди залежна – залежна від «проблеми чоловіка». Й Еліс Манро визнає легітимність і, очевидно, фундаментальну необхідність такої залежності. Жінка в її текстах існує задля сімейних турбот і клопоту, хоча й не факт, що в сім'ї здійснюється її заповітні бажання.

Те, як жінки в цих оповіданнях із підсвідомою настійливістю шукають його, свого чоловіка, а якщо ширше – одного-єдиного свого мужчину, релігійно ретрансльовано оповіданням «Жереб». Двадцятидворіччя Джуліет, фахівець із класичної філології, яка, зокрема, захоплюється давньогрецькою культурою та міфологією і вже працює над дисертацією, після неочікуваного й несподіваного листа від чоловіка, з котрим півроку тому мимохіть познайомилися в потязі й про якого, звісно, дуже мало знає, відважується на доволі авантюрний крок – поїхати до нього в поселення Китава Затока. Вона не має певних намірів (або не хоче зізнаватися собі в тому, що вони такі є), а єдине, що відчуває, то це потяг до нього, до своїх сподівань-розрахунків на сімейне життя й те, що не може не здійснити цієї авантюрно-хімерної мандрівки. Після всіх сумнівів та вагань Джуліет усе ж приходить додому до Еріка. Й хоча він виявляється старшим, аніж їй вдалося під час знайомства в потязі, стається те, чого вона, вочевидь, найсильніше бажала: Джуліет залишається в Еріка назавжди. Дім віднайденно, долю влаштовано. Хіба не в цьому сенс жіночого існування?

Хоча своє перше оповідання «Виміри Тіні» (1950) Еліс Манро вдалося опублікувати ще в молодому віці, коли їй було 19, дорога до першої збірки оповідань виявилася аж ніяк не простою й пролягла майже через двадцять

прожитих років. Книжка «Танець щасливих тіней» (1968) вийшла друком, коли авторка вже здобула чималий життєвий досвід, «колекцію» почуттів, спостережень і житейських сюжетів. Вона також зрозуміла: в літературній справі не має бути значних пауз. Тож через три роки видала наступну книжку – «Життя дівчаток і жінок» (1971). Після цього з методичною послідовністю виходять нові збірки її оповідань: «Щось я хотів сказати Вам» (1974), «А хто ти, власне, така?» (1978), «Супутники Юпітера» (1982), «Прогрес кохання» (1986), «Друг моєї юності» (1990), «Відкриті секрети» (1994), «Кохання гарної жінки» (1998).

У XXI столітті вона ще інтенсивніше почала писати й видавати книжки оповідань, з-поміж яких варто виокремити «Кохання не губиться» (2003), «Вінтаж Манро» (2004), «Погляд зі скелі Замку» (2006), «Забагато щастя» (2009), «Дороге життя» (2012). За Еліс Манро міцно закріпився статус класика канадської прози й авторитетної англослов'янської письменниці. Цілком закономірно, що врешті вона стала лауреатом міжнародної Букерівської премії (2009). Одна з наскрізних, лейтмотивних проблем, що її обсервує Еліс Манро, – людська індивідуальність у контактах з іншими людьми. У цих контактах завжди є конкретні вияви – передовсім почуттєві, вербальні, поведінкові, на «деталюванні» яких і зосереджується її погляд. Її персонажі зазвичай відкриті або схильні до того, щоб відкритися перед іншими людьми чи в контексті повсякденних житейських колізій. Інакше кажучи, за Еліс Манро, людська особистість може бути будь-якою за своїми побутовими звичками чи внутрішніми ознаками-властивостями – тільки не закритою. Закритість для них – це вічний шах самому собі, ситуація духовного пату, стан почуттєво-розумового вакууму. А завдяки відкритості до оточення її персонажі врешті встановлюють найпотрібніший контакт – контакт із самим собою, що й

служує для них етичним критерієм умовитованості власного побутування.

Еліс Манро насамперед зосереджує погляд на живому, неприбраному житті. Її оповідання щільно заселені персонажами, які зазвичай пов'язані з Північною Америкою та Європою. Вони багатогранно вживлені в повсякденний житейський побут, і цього побуту в її текстах ніколи не буває замало. А це небезпідставно провокує думку про те, що письменницю найперше цікавить незмінно-нескінчен-

Жінка **Віче**
журналу

Еліс МАНРО (до заміжжя – Еліс Енн Лейдлоу) народилася 10 червня 1931 року в Уінгемі. Це в провінції Онтаріо, що в центрі Канади. Батько її був фермером, мати викладала у школі. На межі 1940–1950 років Еліс навчалася в університеті Західного Онтаріо, де студіювала англійську філологію і який залишила 1951 року. Перший чоловік – Джеймс Манро, з яким вона перебралася до Ванкувера. У цьому шлюбі народила чотирьох доньок – Шейлу, Кетрін, котра не прожила й доби, Дженні та Андреа. Сім'я розпалася 1972 року, а через чотири роки Еліс вийшла заміж удруге – за Джеральда Фремліна. Книжковий дебют Еліс Манро відбувся, коли їй було 37. Упродовж 1979 – 1982 років вона мандрувала Австралією, Скандинавією, Китаєм. 1980 року обіймала посаду письменника-резидента в університеті Британської Колумбії, що у Ванкувері на заході Канади. 2002 року її старша донька Шейла надрукувала мемуари, де вагоме місце відведено її вже відомій на той час матері, яка, до речі, тричі ставала лауреатом премії генерал-губернатора – найпрестижнішої літературної премії Канади.

ний побутовий мотлох, у якому, власне, й розгортається людське існування. Картинки строкатого й неоднорідного життя, з одного боку, вибудовують структуру, а з другого – становлять «осердя» її оповідань. За великим рахунком, вона розповідає не людські історії – вона розповідає життя.

У своїх оцінках західні інтелектуали нерідко порівнюють Еліс Манро з Чеховим. Безперечно, таке зіставлення для неї є дуже почесним і, можливо, дещо компліментарним. Британська перекладачка Марія Карп в есеї «Дослідження імпульсів» висловлює думку про романний характер текстів Еліс Манро: «Вважається, що вона пише оповідання, хоча за ємністю це майже романи». Теза ця, гадаю, є метафорично перебільшеною. Тексти Еліс

Манро – це розгорнуті оповідання, що в ліпшому разі імітують романи. У них усе тримається на локальних вихідних ситуаціях і камерних внутрішніх колізіях, які навряд чи спроможні організувати ту щільність і «рентгенність» зображення життєвих процесів, що властиві романній фактурі. Також гадаю, що стильного письменника-оповідача зовсім не обов'язково номінувати на жанр, який за природою не є для нього органічним.

Те, що цьогорічного літературного Нобеля віддали Еліс Манро, є важливою подією в контексті українських «пронобелівських» перспектив. Нобелівський комітет у своїх рішеннях, безперечно, зважає на концепцію літературної геоконтинентальності й прагне урізноманітнювати, поповню-

вати колекцію країн, що відзначені цією премією. Тому свого художнього нобеліанта отримала й Канада, яка, за всієї беззастережної поваги до неї та її духовних набутків, навряд чи належить до світових літературних лідерів.

Отже, є надія, що наближається й нобелівський час України. І нашим поетам, прозаїкам та есеїстам потрібно одне: невтомно працювати й регулярно видавати нові книжки, як це робила канадка Еліс Манро, а також на більш-менш пристойному рівні перекладатися й чекати того жовтневого дня, коли геокультурний вибір Нобелівського комітету зупиниться на представникові чи представниці української літератури. Питання, власне, полягає в тому, скільки ще доведеться чекати.

29

Складні біохімічні системи крізь призму квантової хімії

Микола КАРТЕЛЬ, академік Національної академії наук України, доктор хімічних наук, професор, директор Інституту хімії поверхні ім. О. О. Чуйка НАН України

Віктор ЛОБАНОВ, доктор хімічних наук, професор, завідувач відділу квантової хімії та хімічної фізики наносистем Інституту хімії поверхні ім. О. О. Чуйка НАН України

Цьогоріч Нобелівську премію з хімії отримали Мартін Карплус (університет Страсбурга, м. Страсбург, Франція; Гарвардський університет, м. Кембридж, США; Кембриджський університет, м. Кембридж Велика Британія), Майкл Льовітт (Стенфордський університет, м. Пало-Альто, США) та Ар'є Воршел (університет Південної Кароліни, м. Клемсон, США, громадянство США, Ізраїль). Трьох професорів відзначено «за багаторічний цикл робіт, присвячених розвитку великомасштабних моделей складних хімічних систем», тобто за розроблення, по суті, фізичного методу отримання кількісних характеристик хімічних і біохімічних систем. Ці роботи продовжили характерну для сучасної науки тенденцію проникнення методів математики і теоретичної фізики в хімію та біологію.

Мартін Карплус

Майкл Льовітт

Ар'є Воршел

Мартін Карплус (Martin Karplus) народився 1930 року у Відні (Австрія). 1950 року в Гарвардському університеті здобув ступінь бакалавра мистецтв, а 1953-го – ступінь доктора філософії в Каліфорнійському технологічному інституті (м. Пасадена, США), де він працював разом із Лайнусом Полінгом, лауреатом Нобелівської премії з хімії і Нобелівської премії миру. В Оксфорд-

ському університеті (Велика Британія) протягом 1953–1955 років проводив спільні дослідження з англійським математиком і хіміком-теоретиком Чарльзом Коулсоном – піонером квантово-хімічних розрахунків структури і властивостей молекул. Дослідження М. Карплуса зосереджені в таких розділах природознавства, як фізична хімія, хімічна кінетика, квантова хімія і,

насамперед, присвячені розробленню та чисельній реалізації класичної молекулярної динаміки для моделювання властивостей і перетворень біологічних макромолекул, для чого під його керівництвом була створена програма CHARMM, яка здобула всесвітнє визнання. Член міжнародної академії квантово-молекулярних наук.

Майкл Льовітт (Michael Levitt) народився 1947 року в Преторії (Південно-Африканська республіка). 1967 року здобув ступінь бакалавра наук в Королівському коледжі (м. Лондон, Велика Британія) за фахом «фізика», потім два роки стажувався в Інституті Вейцмана (м. Реховот, Ізраїль). 1971 року здобув ступінь доктора філософії в галузі обчислювальної біології, після чого знову продовжив стажування в Інституті Вейцмана (1972–1974 рр.). З 1974 по 1977 рік – науковий співробітник Лабораторії молекулярної біо-